

HEEM-
NIEUWS

Heemkundekring Bergeijk

de Keersopper

nr 30

In dit nummer:

Over Bergeijkse landverhuizers naar Noord-Amerika (1857) <i>Ad Tilborghs en Huub Tilburgs</i>	p 2
De Historie van het klooster op Bergeijk-'t Hof –deel 7 <i>Wim van Dooremolen</i>	p 10
Onderzoek naar de belangstelling van heemkundefleden <i>Martien Veekens</i>	p 14
'Oirconde van Roelof van Eyck' <i>Wim van Dooremolen</i>	p 18
Welke Sint Valentinus wordt in Westerhoven vereerd? <i>Martien Veekens</i>	p 20

Manhattan, New York City. Onderaan zien we in het park een half rond gebouw. Dat is nu het Castle Clinton National Monument. Maar voorheen de plaats waar talloze landverhuizers naar Noord Amerika voor het eerst voet aan wal hebben gezet.

Heemkundekring Bergeijk

Secretariaat:

Hoek 25A, 5571 GJ Bergeijk

Tel. 0497-57 17 19

E-mail: info@heemkundekringbergeijk.nl

www.heemkundekringbergeijk.nl

Rabobank Bergeijk rek.nr. 10.13.73.627

DE KEERSOPPER

NR 30

september 2013

Hallo heemkundevrienden,

we hebben 2 maanden vakantie achter de rug maar helemaal stil was het niet. Na de rondleiding in het Teutenhuis (in juni) was er de tentoonstelling 'Pracht en Praal in Plaat en Prent' (juli-augustus), waarvoor de vorige Keersopper (nr.29) als themanummer werd uitgegeven. In september zijn we begonnen met een rondwandeling door het gebied Luchtkasteel. Een gebied wat op 14 september officieel opengesteld werd. Dit o.a. door de kasteelheer die per oorkonde het grondgebied schonk aan de gemeente. De oorkondetekst vindt u op pagina 18 van dit blad.

Goed werk van de heemkundekring met het team Daniele Nas, Hans Verdonk, Albert Klomp en Wim van Dooremolen.

We zullen in komende Keersopper over dit gebied vertellen.

Deze uitgave komt met een interessant artikel over landverhuizers uit Bergeijk. Verhuizend naar de USA, waar het er in die tijd (1857) anders uitzag dan nu (zie de foto op de vorige pagina).

Ook in deze Keersopper: een onderzoek naar de belangstelling van heemkundeleden in datgene wat de kring doet, wil doen of zou kunnen doen. We hopen veel reacties te ontvangen. Bij deze Keersopper is daartoe een invulformulier gevoegd.

Wim van Dooremolen.

Redactieleden:

Wim van Dooremolen

Ad Tilborghs

Martien Veekens

e-mail doorem@planet.nl

Daniel Vangheluwe

Jaap Bussing

Over Bergeijkse landverhuizers naar Noord-Amerika (1857)

In de 19^e eeuw lieten veel Kempenaren in navolging van duizenden andere Nederlanders huis en haard achter om in Noord-Amerika een nieuw bestaan op te bouwen. Dat was een hachelijke onderneming, ook de reis. Meestal scheepten de Brabanders en Limburgers in te Antwerpen, op een stoomboot, richting New York.

Dit was doorgaans een van de talloze vrachtboten die in die tijd tussen de 'nieuwe wereld' en de Europese havens frequenteerden. Vanuit Amerika komende, waren die meestal volgeladen met vooral suiker en katoen. Hier werd vervolgens naarstig gezocht naar retourvrachten, en omdat de boten midscheeps waren geprepareerd om ook te kunnen dienen voor vervoer van grote groepen personen, werd in de kranten volop geadverteerd voor passagiers, met name landverhuizers.

De reis duurde soms ruim een maand, afhankelijk van de weersomstandigheden. Behalve het betalen van een kaartje voor de reis moesten de emigranten aanvankelijk ook zélf zorgen voor hun proviand. Wat en hoeveel, dat bepaalde de rederij. Al dat proviand werd bij vertrek in bewaring genomen, en de kapitein besliste gedurende de reis wat dagelijks mocht worden uitgereikt. Voor het inslaan van voldoende drinkwater zorgde de rederij. Dat werd onderweg mondjesmaat verstrekt. De kosten van zo'n reis waren niet gering. Vanuit Rotterdam naar New York (tussen 1846 en 1850) kostte de reis gemiddeld 35 gulden en ongeveer 21 gulden voor proviand.

In New York gingen ze in die tijd bij Castle Garden aan wal. Castle Garden was een voormalig fort, gelegen op de oevers van de Hudson en van 1855 tot 1890 het eerste Emigrant Landing Depot van de Verenigde Staten. Hier werden immigranten opgevangen wanneer zij de V.S. wilden betreden. Algemeen wordt aangenomen dat er meer dan 8 miljoen immigranten door Castle Garden gingen. Nadien liepen immigratiestromen via het vlakbij gelegen Ellis Island, een eilandje gelegen in de Hudson, en passeerde men vanaf 1886 daar ook het Vrijheidsbeeld.

Immigranten registratie te Castle Garden

Veelal was de eindbestemming niet New York, maar moest nog per boot en trein doorgereisd worden. Zoals naar de staat Wisconsin, om zich bijvoorbeeld te voegen bij een daar reeds gevestigde kolonie. Dat vergde dan weer een lange, niet van gevaar ontblote reis per boot en per trein van soms wel 1.000 kilometer.

Maar eenmaal in de binnenlanden op de plaats van bestemming aangekomen, was er aan werk geen gebrek. Vooral toen in 1862 de Home-Stead Act werd afgekondigd was dat voor velen de reden om de grote stap te wagen. In deze wet werd aan emigranten die hoofd van een

gezin waren, dan wel 21 jaar of ouder, een gratis stuk land toegezegd ter grootte van 160 acres (circa 64 ha). Dit onder voorwaarde dat men Amerikaans staatsburger werd en het land 5 jaren onafgebroken bewerkte. Na die tijd zou het land op hun naam worden overgeschreven tegen betaling van 10 dollar aan onkosten.

Voor sommige pioniers was het aanvankelijk triest gesteld met de huisvesting.

Aan werk geen gebrek dus, maar dat wilde niet zeggen dat men er aanvankelijk de kost mee kon verdienen. Het aangeboden land was veelal een stuk prairie ofwel 'woeste grond' dat nog ontgonnen moest worden. Het duurde soms jaren voordat die

grond zo vruchtbaar was gemaakt dat het inkomsten kon genereren. En dat in een gebied met nog rondzwerfende opstandige indianenstammen. En tegen de achtergrond van een op handen zijnde burgeroorlog.

Al met al durfde niet veel mensen uit onze directe omgeving het avontuur aan te gaan.

In de Staten van Landverhuizers over periode 1847-1877 vinden we 11 landverhuizers uit Bergeijk (allen in 1857), niet een uit Westerhoven, niet een uit Riethoven, en maar eentje uit Luyksgestel (in 1848).

Die uit Luyksgestel was Peter Peeters. Hij was de oudste zoon (1822) van Peter Peeters Janszoon (1785-1868) en Margaretha Aerts (1789-1861). Hij vertrok in 1848 als 26-jarige handelsman naar Amerika. Kennelijk een echte avonturier, want als reden werd opgegeven: *wegens uitoefening van eenige hem zelfs onbekende handel*. Verder werd nog aangetekend: *deze persoon heeft in Duitschland eenen handel in koper uitgeoefend, van waar hij zonder zijne betrekkingen alhier te bezoeken, is vertrokken*.

Aanvankelijk een koperteut dus, ben je geneigd te denken. Wanneer in 1866 de erfgoederen van zijn ouders worden verhuurd, verblijft hij in Cincinnati (Amerika). En wanneer in 1869 die erfgoederen alsnog worden verkocht, blijkt dat hij in Rochester (Amerika) te zijn overleden, achterlatende zijn vrouw (Maria Catharina) en zijn twee nog minderjarige kinderen, Hendrik en Maria.

In 1857 noteerde meester Panken in zijn dagboek... *de 2^e paasdag, zijnde 13 april, sprak ik Theodorus van Laarhoven te Bergeijk het vaarwel toe. Want deze nam diezelfde reis mede aan, ten einde aan gene zijde van den oceaan, beter fortuin te zoeken. Hij is van Leende geboortig, 30 jaar oud, niet onbemiddeld en was molenaarsknecht bij den heer R. Keunen, zijnde hij tot hiertoe de enige, die, als landverhuizer, de reis naar de nieuwe wereld, uit Bergeijk heeft aangenomen. Van Laarhoven kwam na enige jaren naar zijn geboorteplaats terug, huwde er in 1865 en woont sinds als molenaar te Bergeijk*

De informatie die Panken verschaftte over Theodorus van Laarhoven (1827-1904) behoeft niet veel aanvulling. Hij was een zoon van Theodorus van Laarhoven en Petronella Hertroijs. Op 18 april 1857 vertrok hij met stoomboot de "Leopold" vanuit Antwerpen.

Verderop (in 1857) schrijft Panken: ... *een laatste vaarwel vóór zijn vertrek naar N. Amerika, werd mij zondag 16 augustus door Johannes Tilburgs van Bergeijk overgebracht, toen hij op het punt stond die gemeente te verlaten, met Pater (lees Peter) van de Ven, zijn vrouw en 4 jeugdige kinderen. Mede vertrok zeker jong ongehuwd kleermaker, van Geel geboortig, doch sedert enige jaren aldaar gevestigd, J. Tilburgs, zanger met een aangenamen stem, was korist en lid der Liedertafel te Bergeijk. In Amerika behoeftig geworden, kon hij niet wederkeren.*

De man met de aangename stem, Johannes Antonius (ook wel Antonius Johannes) Tilburgs (1816), was de jongste zoon van Peter Tilborghs (1778-1854) en Maria van de Vorst (1777-1854). Hij was het enige kind dat nog bij zijn ouders in de kost was toen zijn ouders kort na elkaar in 1854

overleden. Zijn moeder schonk hem vlak voor haar dood bij wijze van prelegaat nog *200 gulden en de bijen met de korven en al wat daarbij hoort, voor getrouwe diensten, aan mij bewezen*. De nalatenschap van zijn ouders werd in 1854 op 4.000 gulden gewaardeerd en werd gedeeld door 5 kinderen. Johannes ontving daarom voor 600 gulden aan onroerende goederen, en 200 gulden in contanten. Een maand voor zijn vertrek verkoopt hij eerst zijn roerende goederen, samen met die van Jan Koolhoven (zie verderop). En daarna zijn onroerende goederen. Jan en zijn metgezellen gaan op 30 augustus 1857 in Antwerpen aan boord van de Troy. Hun accommodatie is "between decks". Bij z'n inscheeping wordt de vrijgezel genoteerd als "mingegoed" (ter onderscheiding van "welgesteld" en "behoefstig"). Hij betaalt 80 cent hoofdelijke omslag aan de autoriteiten. Als beroep staat "mechanic" vermeld. Op 7 oktober 1857, na een reis van bijna veertig dagen, komt hij aan in de haven van New York.

Uit de opmerking van Panken ... *In Amerika behoeftig geworden, kon hij niet wederkeren...* kan worden afgeleid dat hij wél terug wilde komen, maar kennelijk geen middelen had om zijn terugreis te betalen. Hij zal het wel niet getroffen hebben in New York. Nog geen week na zijn aankomst verscheen een bericht in 'De Nieuwsbode' over grote werkloosheid in New York, mét advies om er niet heen te gaan om werk te zoeken...

Peter Joseph van de Ven, geboren in 1811, was een zoon van Henricus van de Ven (1770-1838) en Lucia Popeliers (1775-1856). Hij trouwde in 1844 met Josijn van Dooremalen. In 1857 vertrok hij volgens de Staten van Landverhuizers met zijn vrouw en 5 kinderen naar Noord-Amerika. Bedoeld zijn 5 kleine kinderen: Lucia (1847), Hendrikus (1849), Maria Elisabeth (1850), Maria Catharina (1854) en Peter Joseph (1856). Panken had het echter over 4 kinderen. En gelijk had hij want vlak voor vertrek overleed de jongste zoon Peter Joseph, namelijk op 22 april 1857, 3 maanden en 26 dagen oud.

Vertrokken vanuit Antwerpen met stoomboot de Troy, kwam het gezin aan in New York en werd hun aankomst geregistreerd door het immigratiebureau Castle Garden, met als bestemming Cincinnati.

Het gezin woonde in één van de twee huizen op het Bergeijkse gedeelte van het gehucht Boevenheuvel. Het andere huis aldaar werd bewoond door zijn broer Lambert (1818-1893). Deze Lambert kwam later ook in het bezit van de verlaten goederen van zijn geëmigreerde broer Peter Joseph. Hierdoor werd hij de enige eigenaar en bewoner van de gehele Bergeijkse Boevenheuvel, met 2 huizen en nagenoeg 6 ha. aan cultuur- en heidegrond.

Kort voor hun vertrek machtigden de emigranten een achterblijver om bij afwezigheid hun zaken in de toekomst te behartigen. In 1865 kwam die machtiging van pas wanneer erfgoederen te Bergeijk moesten worden verkocht.

De jonge kleermaker, waarover Panken sprak, is Johannes Kolhoven, die op 7 januari 1831 werd geboren in Geel. In de periode 1850-1860 stond bij ingeschreven in de Burgerlijke Stand van Bergeijk, Hij was 26 jaar toen hij in 1857 naar Noord-Amerika vertrok met als doel fortuin te maken. In Amerika heette hij John Kolhoven. Hij trouwde met Margaret Welsch en had vijf kinderen. Hij overleed op 10 februari 1919 in Newport Kentucky

Een andere Bergeijkenaar, niet door Panken genoemd maar die ook in 1857 op de boot naar Noord-Amerika stapte, was de dan nog ongehuwde Hendrik van de Kop (1830). Hij was een te 's-Hertogenbosch geboren zoon van Cornelis van der Kop (1785-1843) en Petronella van Erck (1796-1870), zijn tweede echtgenote. Zijn vader was niet van onbesproken gedrag. Hij overleed in het huis van detentie te Woerden. Zijn moeder was enige tijd vroedvrouw te Bergeijk. Toen Hendrik vertrok was hij 27 jaar en molenaar van beroep. Zijn motief was om in Noord-Amerika fortuin te zoeken, maar kwam er al snel achter dat dit niet voor hem was weggelegd. In oktober van datzelfde jaar keerde hij alweer terug in Bergeijk met de mededeling dat hij in Amerika geen werk kon vinden. Later trouwde hij Helena Cornelia Ubben bij wie 3 kinderen, allen te Bergeijk geboren. Hendrik van der Kop overleed in 1903 in Heythuysen.

Maar niet alleen vrijgezellen en gezinnen maakten de oversteek. Zo vertrok de 36-jarige bouwman en winkelier Matthijs Castelijns uit Duizel in februari 1860 naar Noord-Amerika. Hij liet gewoon zijn gezin in steek, en wel zijn zwangere vrouw en 5 jonge kinderen. Hij was al 5 maanden van huis toen zijn jongste zoon Peter werd geboren (23-7-1860). Zijn vrouw Petronella overleed 38 jaar later, in 1898. Omdat op dat moment nog steeds niet bekend was of haar echtgenoot al dan niet was overleden, informeerde de burgemeester van Duizel bij de officier van justitie hoe dit moest worden geregistreerd in de overlijdensakte van zijn echtgenote.

Ook vertrokken priesters naar Noord-Amerika om indianen te bekeren, landverhuizers geestelijk bij te staan en parochies te stichten. Bij dit missiewerk waren ook priesters uit de Kempen betrokken. Zoals Theodorus Ignatius Gasparus Panken, geboren te Duizel in 1832, zoon van de Duizelse

KERKNIEUWS.

Helmond, 20 Dec. V66r eenige weken vierde de zeesreerwaarde heer Theodorus Ignatius Gasparus Panken, Jesuïet en Pastoor van de Zwarten te St. Louia (Amerika), zijn 25jarig priesterschap. Tairijk waren de bewijzen van deelne- ming. De H. Mis, door den jubilaris op den feestdag opgedragen, werd door tal van heeren geestelijken bijgewoond; 25 zwarte misdienaren waren behulp- zaam. Lange jaren was de eerw. heer Panken, thans pastoor in 't St. Elisa- bethsgesticht te St. Louis, in de Veree- nigde Staten, onder de Roodhuiden tot heil der ongeloofigen werkzaam, en in verschillende richtingen doorkruiste zijn eerw. in gezelschap van den beroemden pater De Smet het toen nog minder ontgonnen en voor 't Evangelie nog weinig ontvankelijke Amerika.

De geachte jubilaris is een broeder van den eerw. heer pastoor van Lage Zwa- lwe en van den heer burgemeester van Mierlo.

Wij hopen dat de nog krachtige pries- ter nog veel jaren tot heil der zielen in het verre Westen mag werkzaam wesen.

Uit De Tijd 22-12-1887

burgemeester Jan Panken en Maria Smulders. Hij studeerde bij de jezuiten, en was een volle neef van meester Panken.

In de dagboeken van meester Panken ontbreekt hij dus niet ...

Eerst zaterdag den 18e april (1857) daaraanvolgende is bovengenoemde neef, met omstreeks 800 landverhuizers, meest R.C. en Noord-Brabanters, waaronder de beroemde pater de Smet (Jesuit) en de eerw. heer pastoor van Luijtelaar in Noord-Amerika gevestigd, te Woensel geboren, aan boord van de Belgische stoomboot Leopold uit Antwerpen vertrokken...

Pieter-Jan De Smet (Dendermonde, België, 1801 – Saint Louis, Missouri, 1873) was een jezuïet-missionaris, ontdekkingsreiziger en pionier, die bij de Indianen van Noord-Amerika bekend was als *Grote Zwartrok*. In zijn bibliografie lezen we bij het jaar 1870: ... *Op 1 juni vertrekt De Smet met de Far West in gezelschap van pater Ignatius Panken. Panken is een Nederlander die met de lichter van 1857 naar de V.S. gekomen is. Hun doel is een missiepost in het land van de Grand River (bij het huidige Mobridge, South Dakota) op te richten. De indianen verwelkomen het initiatief. De Smet en Panken dopen een honderdtal indianen tussen de Whetstone Agency (ten noorden van fort Randall) en de Grand River Agency (ten zuiden van fort Rice)*

Of we in Amerika nog nazaten van de Bergeijkse Emigranten vinden, zal de toekomst moeten uitwijzen.

Ad Tilborghs & Huub Tilburgs

Bronnen

www.genver.nl (Staten van landverhuizers)

www.limburgemigranten.nl (mevr. Irma Lommen –Salden)

www.castlegarden.com

www.findagrave.com (begraafplaatsen, afbeeldingen zerken)

www.wikipedia.com

www.kranten.kb.nl (historische kranten – Nederland)

www.nytimes.com/ref/membercenter/nytarchive (archief New York Times)

www.users.telenet.be/pater.de.smet (bibliografie)

Genealogische gegevens - auteurs

Over de historie van het klooster te Bergeijk-'t Hof – deel 7¹

In de Keersopper 28 vertelden we hoe het de paters Assumptionisten in Bergeijk was vergaan en dat ze in 1969 vertrokken.

Maar ze waren niet de laatste religieuzen die Bergeijk verlieten.

De Oblaten van de Assumptie (1939 -1987)

Als **Pater d'Alzon**, die in 1850 de Congregatie van de Assumptionisten stichtte, in 1862 een bezoek aan de paus brengt, zegt deze tegen hem: "Ik zegen Uw werk in Oost en in West". Pater d'Alzon had geen werken in Oost. Hij begrijpt dat hij meer missiewerk in het Oosten moet verrichten. En omdat hij daarvoor mankracht tekort komt, gaat hij op zoek naar medewerking van vrouwelijke religieuzen; en als hem dat onvoldoende lukt, sticht hij in 1865 **de Congregatie van de Oblaten van de Assumptie**.

Zusters van deze orde kwamen de Ursulinen in Bergeijk in 't voorjaar van 1939 aflossen. De **Zusters Oblaten** kwamen uit Voerendaal, om samen met de **Paters Assumptionisten** uit Boxtel het Bergeijkse kloostercomplex over te nemen, met het doel daar onderwijs te geven en ook steun te geven aan het seminarie van de Paters Assumptionisten.

Zoals **Zuster Johanna** later vertelde²: "Er was die derde Paasdag, 16 april 1939, de dag dat we naar Bergeijk vertrokken, mobilisatie afgekondigd. Omdat de wegen geblokkeerd waren, moesten we binnenwegen gebruiken; modderige binnenwegen, waardoor we vast kwamen te zitten en uiteindelijk te Ell bij Weert bij de moeder van Zr. Scholastica terecht kwamen. Die kreeg door deze invasie bijna een hartverlamming, omdat zij meende dat wij met zeven man sterk haar dochter kwamen terugbrengen. Tenslotte kwamen we in Bergeijk aan bij het huis dat vroeger als bejaardenhuis dienst deed. Het werd ons tehuis, genoemd naar Pater d'Alzon. Voor het huis een zandpad met een fietspaadje (*red. nu Eersesdijk*); bij regenweer een modderpoel.

¹ Met dank aan Jef Theuws, Bergeijk, 1981

² Meester M. van Grootel en Zr. Johanna Goossens, Bergeijk 1987

Huize d'Alzon

De taken werden verdeeld:
Zr. Philomena – overste
Zr. Ambrosia – keukenzuster
Zr. Scholastica – naailerares
Zr. Maria - hoofd meisjesschool
Zr. Johanna - onderwijzeres
en
Zr. Annemarie – bewaarschoolzuster

In 1939 werd gestart met de meisjesschool. Vier zusters en twee onderwijzeressen voor zeven klassen. Zr. Annemarie trok met meer dan 100 kinderen het park in om te spelen.

Behalve de school hadden de zusters het ook druk met processies. Zoals de sacramentsprocessie die over 't Hof trok en eindigde op de kiosk (met een altaar).

Er waren jutezakken tussen de lindebomen op het plein gespannen, want de processie mocht vanaf de weg niet gezien worden.

Zusters Oblaten voor hun school

De oorlog werd in Huize d'Alzon al direct ervaren. De richtlijnen van Bescherming Bevolking waren: *"Brenge Zand op de zolders"*; ieder vuurspatje of vonkje van een brandbom moest in de kiem gesmoord worden. Dus de ene zak zand na de andere naar boven gebracht en daarna doodmoe in bed. Maar niet voor lang: *"Aufmachen"* klonk het bij

De speelplaats achter de school
en Huize d'Alzon

de zware roffel op de voordeur. Het huis werd gevorderd en de zusters pakten hun spulletjes en gingen in een zaal van het patersklooster slapen. Gelukkig maar voor één nacht; toen waren de Duitsers weer vertrokken.

Verder betekende die oorlog: bonnendistributie, ramen verduisteren, kou lijden (zoals in de strenge winter van 1942) en inkwartiering.

Waarna de kleuters tijdelijk naar het Patronaatsgebouw gingen, sommige

klassen naar het patersklooster etc.

Gelukkig kwam er voor Bergeijk in september 1944 een eind aan de oorlog. Alhoewel bij het klooster: weer inkwartiering, nu van Canadezen. Zuster Ambrosia, van de keuken, klaagde een keer dat ze steeds een soldaat tegenkomt die *"Dag lieveling"* zegt. *"Luister maar eens goed"*, zei men haar, *"Waarschijnlijk zegt hij 'Good evening'"*.

Na de oorlog: renovatie en weer terug naar de gewone dagindeling. Maar nu ook met een V.G.L.O. (Voortgezet Gewoon Lager Onderwijs) er bij. Tot 1958, toen op 't Loo een huishoudschool werd geopend.

De zusters, die tot 1956 de kleuterscholen zelf bekostigd hadden, kregen het beter nu het Rijk dat onderwijs subsidieerde.

In 1957 werd in een nieuwe kleuterschool gestart: 'Imelda' in de Korenbloemstraat. En er kwam meer steun van lekenpersoneel.

In 1965 viel de meisjesschool onder de slopershamer. Er kwam in de Papaverstraat een 10-klassige lagere school, de 'St.Jozefschool', en nu bouwden de zusters Oblaten hun betrokkenheid snel af. Maar Zr. Johanna gaf op deze school nog les van 1968 tot 1980. En Zr. Clementine zat met een 2^e kleuterschool nog tot 1978 in het Patersklooster; daarna in de St. Thomas van Aquinoschool aan de Dr.Rauppstraat.

Zr Clementine en meester van Grootel

Een klas van zuster Clementine

Het tehuis 'Huize d'Alzon' aan de Eerselsedijk is in 1981, met de komst van het nieuwe bejaardenhuis op die plaats, gesloopt, evenals hetgeen dat er nog stond van het klooster.³ De zusters Oblaten verhuisden naar de Mollenstraat, tot 1987, toen Zr.Clementine van de kleuterschool, als

laatste, het katholiek onderwijs in Bergeijk verliet.

Tot zover de historie van het klooster op 't Hof te Bergeijk, beschreven in Keersoppers 23,24,25,26,27,28 en 30.

Wim van Dooremolen

³ De paters Assumptionisten waren al in 1969 vertrokken en het kloosterkerkhof werd geruimd in 1969, zoals beschreven in Keersopper 2.

Onderzoek naar de belangstelling van heemkundefleden

Geacht Heemkundelid,

In onze Statuten staat als doelstelling van de Heemkundekring:

- 1. De vereniging heeft ten doel: het onderzoeken en bestuderen van de aspecten die tot het begrip heemkunde behoren, zoals geschiedenis, volksleven, landschapsontwikkeling, toponiemen, milieu, et cetera;*
- 2. Het bewaren en/of veiligstellen van heemkundige goederen, voorwerpen, volkstaal, oudheidkundige gegevens en archieven;*
- 3. Het bevorderen van publicaties, lezingen en tentoonstellingen op lokaal historisch gebied.*

De Heemkundekring Bergeijk tracht dit doel te bereiken door het onderzoeken, bestuderen en veiligstellen van heemkundige belangrijke terreinen, goederen, zaken, voorwerpen en oudheidkundige gegevens in en van het werkgebied en zijn omgeving, door het organiseren van excursies, lezingen en tentoonstellingen, hetzij zelfstandig, hetzij in samenwerking met andere groeperingen of instanties, alsmede door het instellen en vormen van studiegroepen en het deelnemen aan activiteiten van andere verenigingen, die met het genoemde doel verband houden of daartoe van belang zijn, alles in de ruimste zin van het woord.

Na de door het bestuur georganiseerde zeer boeiende lezing door Professor Arnoud-Jan Bijsterveld in ons heemhuis op dinsdag 16 april, onze excursie op zaterdag 11 mei naar 'De Heerlyckheit Plo' in Oploo en onze rondleiding door het Eicha-museum, Teutenkamer en Sigarenmuseum op zaterdag 15 juni 2013 heeft uw bestuur zich afgevraagd, waar de BELANGSTELLING van ONZE HEEMKUNDELEDEN het meest naar uit zou kunnen gaan.

Om dat een beetje te weten te kunnen komen, heeft het bestuur van de Heemkundekring Bergeijk dit onderzoekje opgezet.

De Heemkundekring Bergeijk kent momenteel 72 adressen van personen die als Heemkundekringlid staan ingeschreven. Van deze leden is bijna 20% actief betrokken bij hetgeen in de eerdergenoemde doelstelling wordt omschreven. De overige ruim 80% van onze leden betaalt enkel de jaarlijkse contributie (€ 20,=) en ontvangt daarvoor 'de Keersopper', alsmede uitnodigingen voor lezingen, excursies en bijzondere bijeenkomsten. Zij zijn tot op heden feitelijk te beschouwen als de passieve sympathisanten van onze vereniging.

Heel goed mogelijk is het dat zich onder de hier bedoelde 80% van ons ledental meerdere personen bevinden die (nu of 'straks') actiever met onze Bergeijkse cultuurhistorie van doen zouden willen hebben.

Waar zou uw persoonlijke belangstelling bij voorkeur naar uit gaan?

Zomaar wat brainstormend zijn hier een 35-tal mogelijkheden bij elkaar gezet. Deze lijst is natuurlijk verre van compleet en zou ook door U met vele andere suggesties kunnen worden aangevuld, hetgeen door ons dan eveneens zeer op prijs zou worden gesteld.

1. Het verrichten van algemeen en plaatselijk historisch onderzoek;
2. Het vastleggen op foto en/of film van veranderingen in het landschap, bewoning, enz.;
3. Op zoek gaan naar, alsmede het ordenen en inventarissen van cultuurhistorisch archiefmateriaal;
4. Verzamelen en verwerken in een computerbestand van gegevens betreffende o.a. bidprentjes, overlijdensadvertenties, grafzerken, geboortekaartjes, huwelijksannonces, schoolfoto's, lidmaatschapslijsten, jubilea-artikelen
5. Indiceren bij archiefdiensten en/of in het Heemhuis van DTB-registers, Burgerlijke stand, Bevolkingsregisters, Memories van successie, Oud rechterlijk archief, Oud notarieel archief;
6. Samenstellen van kwartierstaten, geneagrammen, stamreeksen, gezinslijsten, bewonerslijsten, biografieën beroemde of bekende personen

7. Opslaan en/of aanleggen van een bibliotheek in boek-, web- of cd-vorm betreffende data van indiceringen, genealogieën van derden, verenigingspublicaties, website-adressen, abonnementen en verdere documentatie;
8. Ontvangen, verzorgen en beschrijven van voor onze volkscultuur belangrijke museale stukken;
9. Het verzorgen van de uitleen c.q. beschikbaarstelling van verenigingseigendommen;
10. Publiceren in en/of redactioneel werk verrichten voor het blad de 'Eyckelbergh', 'de Keersopper', www.heemkundekringbergeijk.nl en/of www.geschiedenisbergeijk.nl;
11. Beleggen van speciale bijeenkomsten, zoals:
 - het verkregene samen rubriceren,
 - het houden van op genealogie gebaseerde lezingen,
 - het samen naar genealogische dagen gaan,
 - interviews houden en vastleggen,
 - met groepsfoto's e.a. foto's naar oudere bewoners,
 - inloopavonden voor genealogen;
12. Gastheer c.q. gastvrouw zijn op dinsdagavonden in het Heemhuis;
13. Gastheer c.q. gastvrouw zijn in het 'Bezoekerscentrum Teutenhuis' met Teutenkamer;
14. Verzorgen van rondleidingen op cultuur-historisch belangrijke plaatsen (o.a. in Teutenhuis);
15. Het onderhouden van contacten met het basisonderwijs in de gemeente Bergeijk;
16. Maken van lesbrieven en werkmaterialen t.b.v. het onderwijs;
17. Bijdragen aan het levend houden van de plaatselijke volkstaal en volkscultuur;
18. Organiseren van en/of helpen bij het opzetten van informatie-stands en/of tentoonstellingen;
19. Uitzetten van cultuurhistorische wandelingen en/of fietstochten;
20. Organiseren van lezingen en thema-avonden;
21. Organiseren van excursies en fietstochten voor leden;

22. Bezorgen en verzenden van de aankondigingen, periodieken en mededelingen;
23. Samenwerken met zusterverenigingen in o.a. Eersel, Mol en Lommel;
24. Onderhouden van contacten met de overkoepelende organisatie 'Brabants Heem';
25. Onderhouden van contacten met instellingen als het Nederlands Centrum voor Volkscultuur, Erfgoed Brabant, Katholieke Universiteit Brabant, Gemeentearchief Eindhoven en/of BHIC;
26. Onderhouden van contacten met het bestuur en ambtenaren van de Gemeente Bergeijk;
27. Onderhouden van contacten met verenigingen en instellingen binnen de Gemeente Bergeijk;
28. Organiseren en voordragen van de 'Bergeijkenaar van het jaar';
29. Onderzoeken van mogelijkheden voor een jumelage;
30. Betrokken zijn bij alle ontwikkelingen rondom het behoud van monumenten binnen de gemeente Bergeijk;
31. Adviseren bij de naamgeving van Bergeijkse straten, pleinen, enz.;
32. Aandacht vragen voor vraagstukken die de doelstelling van de vereniging raken;
33. Deelnemen aan activiteiten die raakvlakken hebben met de eigen doelstelling, welke buiten de vereniging om worden georganiseerd, waaronder heemkundig georiënteerde cursussen;
34. Deelnemen aan door de Heemkundekring georganiseerde lezingen en/of excursies;
35. Zoeken naar sponsors c.q. financieel ondersteunen van de vereniging;
36. Initiëren en verlenen van medewerking bij het verder uitdragen van de vereniging.

Het bestuur van de Heemkundekring Bergeijk

- Ton Christiaans, voorzitter
- Wim van Dooremolen, secr.
- Paul Niers, penningmeester
- Jacques Mandigers, lid
- Cees van Thoor, lid
- Martien Veekens, lid
- Marianne Verhees, lid

ORIGONDE VAN ROELOF VAN EYCK

Roelof Goyartszoon van Eyck, bij der gratien Godts Heer van Blaerthem, doet allen degeenen die onsen brief sullen sien oft horen condt, dat hij geschonken heeft aen de goeden hieden van Eycke ende Westerhoven ende henne gebueren, seecker gemeeynt tot Berg Eijck met alle de beemden, heijden, hosen ende leeghten aen d'Eijker Eijnde waeruijt jaersijcx te gelden ende te beuren den chijns van een half hoen, een cop rogge en twee braspenningen sjaers.

De Here van Blaarthem gescift wel ende wettelijck te cedeeren, cedeerende, transporteerende ende overgevende mits dezen de gronde metten chijnze daerop staaende aen ende ten behoeven vande goede luijden des dorps van Berg Eycke.

De onderseten en gebueren van Eycke die aen dese deelachtich sijn, ten castele aen de Molsendijk ende cock aen die watermoelen aldaar staende, die wijsen toe te behoeren plach aen Henricken Hate de Eyckelberghe,

*sullen sijn gecirsofft voorscreven parcelen, soo binnen als
buijten de veste, naer eigene insicht te beteulen ofte
andersints in gebruijcke te nemen ende te employeren,
zijnde geschonken aen de goeder luyde van dorpe
Berg Eyck.*

*In circonde ende vesticheden deses hebben wij onsen
zegel aen desen brieff doen hangen.*

*Gegeven tot Bergeijk op den Kruisverheffingsdag
int Jaer ons Heeren twee duysent ende
dertien.⁴*

Welke Sint Valentinus wordt in Westerhoven vereerd?

In 'de Keersopper 29' werd op pagina 26 een relatie gelegd tussen de op 14 februari te herdenken bisschop Valentinus van Terni en de verering van Valentijn in de parochie van Westerhoven. Hierop werd door de Zeereerwaarde Heer Rijkers, pastoor van Westerhoven, gereageerd:

"Bij het doorbladeren van de Keersopper nr.29 ontdek ik diverse onjuistheden. Het risico is dat anderen dit klakkeloos overnemen zoals ook jullie dit van anderen hebben overgenomen; in het gezelschap van velen maakt ook U als Heemkundekring Bergeijk de grote fout om Sint Valentinus zoals hij vanouds vereerd wordt in Westerhoven tot bisschop te maken. Bij zijn afbeelding ontbreekt dan ook de bisschopsmijter. Valentinus wordt in Westerhoven vereerd als priester-martelaar, te Rome onthoofd in het jaar 269."

"Westerhoven is wellicht wel de enige plaats waar St. Valentinus wordt vereerd in Nederland. Omdat de kapel jarenlang geen beeld had, heeft Monica Nolens – toen wonende in Braambos – een terracotta beeld gemaakt naar eigen idee. Dit beeld heeft nu nog een plaats in de sacristie van Westerhoven. Een ander persoon heeft uit hout een copie gesneden in kleiner formaat naar het oorspronkelijke beeld uit Afferden." "Sint Valentinus in Westerhoven wordt vereerd als priester-martelaar. Of er op 14 februari plaats is voor een Bisschop Valentinus weet ik niet. Ons beeld van Valentinus is duidelijk geen bisschop, want elke bisschop wordt afgebeeld met een mijter op het hoofd. Een dergelijk beeld van Valentinus is mij onbekend."

Met vriendelijke groet, pastoor Rijkers."

Mijn reactie luidde:

"Het is niet aan mij om te oordelen of priester Valentinus van Rome of bisschop Valentinus van Terni degene is wiens feestdag op Valentijns-dag (14 februari) wordt gevierd. Het is mij duidelijk dat U c.q. Westerhoven klaarblijkelijk heeft gekozen om de priester-martelaar Valentinus van Rome hier als Valentijn te vereren."

Ook van de op veel andere plaatsen als Valentijn vereerde bisschop Valentinus bestaan diverse toepasselijke afbeeldingen, waarvan ik er hier enkele bijeen heb gezet."

Met vriendelijke groet, Martien Veekens"

⁴ Wim van Dooremolen, met medewerking van Piet Aarts en Martien Veekens

Bisschop Sint Valentinus van Terni

Karmelietenkerk, Mainz

ISSN: 2213-820X